

POSUDEK HABILITAČNÍ PRÁCE V RÁMCI HABILITAČNÍHO ŘÍZENÍ

Vysoká škola, fakulta: Univerzita Komenského v Bratislavě, Pedagogická fakulta

Obor: Učitelství a pedagogické vědy

Specializace: Odborová didaktika

Uchazeč: PaedDr. Martina Šipošová, Ph.D.

Název habilitační práce: Pedagogické myslenie učiteľa cudzieho jazyka v teórii a praxi

Oponent: Prof. PhDr. Jiří Škoda, Ph.D., MBA

Pracoviště: Katedra pedagogiky a aplikovaných disciplín Pedagogická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

Téma a zaměření monografie

Předložená monografie, kterou autorka Dr. Šipošová předkládá jako habilitační práci, je zajímavá svým žánrem, neboť v podstatě jde o publikaci vědeckou, která směřuje do oblastí didaktiky výuky cizích jazyků, zde konkrétně jazyka anglického, ale zároveň je svým stylem přístupná mnohem širšímu okruhu čtenářů. Primárně je publikace určena vědeckým pracovníkům v oblasti pedagogiky, didaktiky cizích jazyků, pedagogické psychologie, ale do jisté míry i metodologie pedagogického výzkumu a příbuzných oborů. Její přínos je však neoddiskutovatelný i pro studenty učitelství cizích jazyků, a především pak by měl být inspirací pro samotné učitele cizích jazyků. Jakkoliv primární zacílení publikace na didaktiku anglického jazyka je zřejmé, koncept pedagogického myšlení je mnohem širší. Zcela správně autorka poukazuje na Shulmanův koncept pedagogické (já mám raději didaktické) znalosti obsahu. Tyto znalosti obsahu jsou v praxi často „zjednodušovány“ na ontogenetické otázky vztahující se k základním pedagogickým kategoriím, jako je vymezení vzdělávacího obsahu, cíle, organizační formy výuky či vyučovací metody. Z mého pohledu se z tohoto pojetí zcela vytrácí psychodidaktická rovina, která je však nutnou a nezbytnou součástí pedagogické znalosti obsahu. Velmi proto oceňuji, že autorka monografie tuto rovinu neopomíjí a naopak se jí věnuje poměrně intenzivně. Didaktiky cizích jazyků mají alespoň v českém prostředí poměrně konzervativní tendence a stále se pevně drží svého „metodického“ pojetí, byť je toto velmi dobře propracované. Dr. Šipošová však ve své monografii ukazuje, že velmi dobře reflektuje posuny, ke kterým došlo zatím především v didaktikách přírodovědných předmětů, kdy didaktiky začínají zkoumat individuální vývoj poznání, dětské prekoncepce, metakognitivní strategie, učební styly a vůbec celý komplex procesů utváření porozumění okolnímu světu. V jazykovém vzdělávání je to skutečná výzva, neboť jazyk jako „živý organismus“ se velmi dynamicky mění a kompetence související s jeho využitím jsou okamžitě aplikovatelné v praxi. To vyžaduje využití specifických vyučovacích (i evaluačních) metod. Vydání knihy proto považuji za významný počin a velký přínos k rozvoji odborné literatury v oblasti didaktiky cizích jazyků a obecně pedagogických věd.

Formální stránka monografie

Text je psán odborným, ale přitom vysoce čtivým jazykem, který knihu otevírá pro široký okruh čtenářů. Odborná terminologie je v textu publikace striktně dodržována a odpovídá současnému stavu vývoje oboru. Toto opravdu kvituji s povděkem, neboť v oborově didaktických pracích je nakládání s pedagogicko-psychologickou odbornou terminologií někdy dosti svévolné. Text je vyzrálým didaktickým dílem, má jasnou, logicky promyšlenou strukturu. Návaznosti kapitol jsou přirozené, texty v sobě obsahují určité „metakognitivní lešení“, neboť čtenáři umožňují se dobře orientovat v myšlenkových koncepcích práce. Ačkoliv se žánrově jedná o vědeckou monografii, text práce evidentně nese vysoký stupeň didaktizace a jasně poukazuje na didaktické kvality své autorky.

Obsahová stránka monografie

Text je obsahově dobře vyvážený, obsahuje kapitoly čistě teoretická, kapitoly prezentující výsledky vybraných výzkumných studií a kapitoly, ve kterých autorka ukazuje možnosti aplikace nashromážděných poznatků v reálné školní praxi. Text obsahuje bohaté odkazy na kvalitní a recentní informační zdroje, které mohou sloužit zájemcům o hlubší pochopení dané problematiky k doplnění dalších odborných informací. Jak už jsem naznačil výše v recenzním posudku, text monografie je jasně a logicky strukturován. V první kapitole jsou vymezena základní teoretická východiska konceptu pedagogického myšlení učitelů. V další kapitole je tento koncept fokusován na pedagogické myšlení u učitelů cizích jazyků. Oceňuji, že se autorka zaměřuje na různé aspekty pedagogického myšlení učitelů cizího jazyka a chápe ho jako závisle proměnnou vztaženou k předchozím zkušenostem učitele v roli žáka nebo studenta, charakteru učitelovy pregraduální přípravy a jeho vyučovací činnosti. Cenné jsou také postřehy autorky týkající se slovenského edukačního systému. Ve třetí kapitole klade autorka důraz na praktické aplikace pedagogického myšlení ve vztahu k vyučování gramatiky, slovní zásoby a výslovnosti cizího (anglického) jazyka. Čtvrtá kapitola je věnována poslechu s porozuměním a četbě s porozuměním. Tyto kompetence jsou při výuce provázány řadou problémů, které činí žákům potíže při jejich osvojování. V páté kapitole se autorka věnuje problematice mluvního a písemného projevu žáků v cizím jazyce. Zajímavé jsou zde komparace mezi rozvojem těchto kompetencí při výuce angličtiny jako mateřského jazyka a jako jazyka cizího. Závěr pak shrnuje poznatky celé vědecké monografie a obsahuje i doporučení pro edukační praxi v souvislosti s výukou cizího jazyka. Pozitivně hodnotím to, že závěry formulované autorkou nejsou jen výsledkem komparací různých teoretických konceptů, ale opírají se i o výsledky renomovaných empirických studií. Jsem velmi rád, že koncept „evidence based“, který je typický v přírodních vědách a v medicíně, se začíná uplatňovat i v oborech humanitních a sociálních věd. Přínos chystané publikace hodnotím jako velmi pozitivní. Domnívám se, že čtenáři se dostane do rukou kniha, která má mimořádný inspirativní potenciál a pro další rozvoj jejich vědecké i pedagogické práce.

Otázky k obhajobě:

1. Začnu otázkou, která se přímo nabízí: jaké rozdíly, pokud vůbec nějaké, spatřuje autora v „pedagogickém myšlení“ a „didaktickém myšlení“?
2. Jaký je konkrétní přínos výsledků výzkumné studie pro rozvoj oboru Učitelství a pedagogické vědy?

3. Shulmanův koncept pedagogical content knowledge je již 40 let starý. Spatřuje v něm autorka nějaké aktualizace pro současnou dobu?
4. Kvituji s povděkem, že autorka ve své práci připomíná i téma prekonceptů, které si do pregraduálního učitelského vzdělávání přinášejí studenti takto zaměřených studijních oborů. S jakými miskoncepce se vzdělavatelé budoucích učitelů cizích jazyků u svých studentů nejčastěji setkávají?

Závěr:

Předkládaná monografie, která je habilitační prací aspirantky, **splňuje** základní požadavky kladené na habilitační řízení v oboru Učitelství a pedagogické vědy, přináší nové vědecké poznatky, které jsou aplikovány v edukační praxi. Práci proto **doporučuji** k obhajobě v rámci habilitačního řízení v tomto oboru a po jejím úspěšném absolvování doporučuji udělení vědecko-pedagogického titulu docent.

V Ústí nad Labem dne 5. července 2021

prof. PhDr. Jiří Škoda, Ph.D., MBA

